

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2023/700
Toplantı Tarihi/Sayısı : 16.1.2024/41
Karar Numarası : 2024/71
Başvuran : D.T.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Tavşanlı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın, koğuştaki kalabalıklaşma nedeniyle psikolojik ve fiziksel açıdan olumsuz yönde etkilendiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran başvuru dilekçesinde özetle;

a. Daha önce on kişi kapasiteli koğuştaki on dört kişi kaldığını,

b. 6/2/2023 tarihinde yaşanan deprem felaketinden etkilenen mahpusların kaldığı Kuruma getirilmesi nedeniyle kaldığı koğuştan boşaltıldığını,

c. Artık dört kişi kapasiteli koğuştaki on dört kişinin kaldığını, bu kalabalıklaşma durumunu Kurum İdaresine bildirdiğini ve İdarenin koğuştan iki kişi alarak mevcudu on kişiye indirdiğini, koğuştaki banyo ve tuvaletin aynı kabin içerisinde bulunduğunu, sabah, öğle ve akşam vakitlerinde banyo ve tuvalet için sıraya girildiğini, kalabalıklaşma nedeniyle sırada problem yaşandığını ve iyi anlaşılan kişilerin dahi birbiriyle bu yüzden tartışmaya başladığını,

ç. Yatak alanlarında 10 kişilik ranza bulunduğunu ve iki kişinin yerde yatmak zorunda kaldığını iddia etmektedir.

3. Muhatap Tavşanlı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Kurumun kapasitesinin 380 olduğu,

b. Küçük koğuştaki alt katta 1 ve üst katta 2 olmak üzere toplam 3 pencerenin, büyük koğuştaki alt katta 2, üst katta 2 olmak üzere toplam 4 pencerenin bulunduğu, bu pencerelerin 126 cm x 137 cm ebatlarında olduğu,

c. Koğuştaki yatakhane bölümü haricinde ortak yaşam alanı, banyo, tuvalet ve bahçe bulunduğu,

ç. Küçük koğuştaki ortak yaşam alanının 23 m², yatakhane alanının 26,47 m² ve havalandırma alanının 27 m² olduğu, banyo ve tuvalet alanının ise 9,10 m² olduğu,

d. Büyük koğuştaki ortak yaşam alanının 30,47 m², yatakhane alanının 39,57 m² ve havalandırma alanının 40,50 m² olduğu, banyo ve tuvalet alanının ise 9,10 m² olduğu,

e. Başvuranın, başvuru yaptığı 3/4/2023 tarihinde B-8 numaralı küçük koğuştaki kendi dahil toplam 12 kişinin kaldığı,

f. Başvuranın B-8 numaralı koğuşa geçtiği 8/2/2023 tarihinden itibaren koğuştaki herhangi bir olay yaşanmadığı belirtilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. 4 mahpusun kalması gereken koğuştaki 12 mahpusun kaldığını,

b. Muhatabın koğuşların üst katında 2 pencere bulunduğunu iddia ettiğini ancak üst katta 3 pencerenin bulunduğunu ve bu bilginin iddiasıyla herhangi bir ilişki içermediğini,

ç. Muhatap tarafından verilen koğuştaki ölçülerinin koğuştaki kalan kişilerle orantılandığında yetersiz olduğunu,

d. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından, Muršić/Hırvatistan davasında koğuştaki kişi başına düşen metrekarenin minimum 3-4 m² olması durumunda eğer diğer koşullarda eksiklikler bulunuyorsa (açık havaya erişim, ısınma, doğal ışık, sıhhi tesisat vb.) işkencenin varlığına karar verildiğini ve bulunduğu Kurumda kişi başına düşen metrekarenin minimum olarak belirtilen eşikten daha az olduğunu,

e. Kurumun gönderdiği banyo ve tuvalet ölçülerinin gerçeğiyle uyuşmadığını,

f. Kurum İdaresinin kendisine karşı kasten olumsuz bir tavır içinde olduğunu iddia etmektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir: "*Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.*"

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Kurumun görevleri*" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

7. Mezkûr Kanun'un "*Başvurular*" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; "*özürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği*" hükme bağlanmıştır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Karar türleri*" başlıklı 65'inci maddesi; "*Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.*" şeklindedir.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

10. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına

alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

11. Ceza infaz kurumlarında kötü muamele olarak kabul edilecek hususlar farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunların birçoğu ceza infaz kurumu idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir. Bu nedenle mahpuslar için bir ceza infaz kurumundaki yaşam tüm yönleriyle değerlendirilmelidir. Ceza infaz kurumundaki yaşam, mahpuslara sunulan aktivitelerin genişliğinden, mahpuslar ve ceza infaz kurumu görevlileri arasındaki ilişkilerin genel durumuna kadar geniş bir alanda değerlendirilmelidir (Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi (CPT), 2'nci Genel Rapor, Strazburg, 1992 s. 13).

12. Ceza infaz kurumlarında veya ceza infaz kurumlarının belirli bir bölümündeki aşırı kalabalıklaşma, kendi içinde insanlık dışı muamele veya fiziksel açıdan aşağılayıcı bir duruma sebebiyet verebilir (CPT, 2'nci Genel Rapor, s.13).

13. Çok kişilik oda için mahpus başına 4 m² yaşam alanı düşmelidir. Çok kişilik odalardaki banyo ve tuvalet bölümü kişi başına düşen 4 m² hesabından ayrı tutulmalıdır. Ayrıca bir mahpustan fazlasını barındıran her odada banyo ve tuvaletler tamamen ayrılmış olmalıdır (Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi (CPT), Ceza İnfaz Kurumlarında Mahkum Başına Düşen Yaşam Alanı: CPT Standartları Raporu, Strazburg, 2015, s. 3).

14. Anayasa Mahkemesi (AYM), kişisel yaşam alanı büyüklüğünün asgari standardı karşılamaının her zaman tek başına yeterli olmayacağını, bir mahpus için olan minimum 4 m²'lik yaşam alanının sağlandığı infaz kurumlarında tutma koşullarının diğer yönlerinin inceleneceğini; temel sıhhi ve hijyen gereklerine uygunluk, tuvalet ve banyonun mahrem kullanılması, açık hava egzersizi, doğal ışığa ve havaya erişim, havalandırma ve ısıtma sistemlerinin yeterliliği konusundaki eksikliklerin bütün olarak değerlendirilmesi sonucunda ihlal kararı verilebileceğini ifade etmiştir (AYM, *Mustafa Kılıç*, B. No: 2019/32057, 20/7/2023, para. 25). Başvuran her ne kadar minimum yaşam alanının az olduğunu ifade etse de; hijyen, sıhhi gereklilikler, açık havaya ve doğal ışığa erişim, havalandırma gibi konularda herhangi bir şikayette bulunmamıştır.

15. AİHM, mahpusların çoklu barınmasında yetersiz kişisel alan tahsis edildiği şikâyetlerine yönelik yaklaşımına açıklık getirmiştir. Mahkeme içtihadında yer alan, çoklu barınmada tutuklu başına 3 m²'lik zemin alanı standardını, Sözleşme'nin 3'üncü maddesi uyarınca ilgili asgari standart olarak teyit etmiştir. Bir tutuklu için mevcut olan kişisel alan, ceza infaz kurumlarındaki çoklu barınmada 3 m²'lik zemin alanının altına düştüğünde, kişisel alan eksikliğinin 3'üncü maddenin ihlal edildiği yönünde güçlü bir varsayım ortaya çıkacak ölçüde ciddi olduğunu belirtmiştir (AİHM, *Muršić/Hrvatistan* [BD], B. No: 7334/13, 20/10/2016, para. 136 - 141, para.101).

16. Somut olayda başvuran, kişisel alanının 3-4 m²'den daha az olduğunu iddia etmiştir. Muhatap Kurum tarafından gönderilen bilgi ve belgeler ile başvuran tarafından gönderilen cevap yazısında yer alan bilgiye göre başvuran B-8 numaralı küçük tip koğuşta kalmaktadır. Muhatap Kurum tarafından B-8 koğuşunun 23 m² ortak yaşam, 26,47 m² yatakhane, 27 m² havalandırma ve 9,10 m² banyo ve tuvalet alanı olduğu beyan edilmiştir. Söz konusu alanlar, toplamda 85,57 m² alana tekabül etmekte olup koğuşun 12 kişi olduğu hesaba katılırsa kişi başına düşen alan 7,13 m² olmaktadır. 2015 yılında yayınlanan CPT raporuna göre, banyo ve tuvalet alanları hesaplamanın haricinde tutulduğunda ise, alanlar toplamı 76,47 m² ve kişi başına düşen alan 6,37 m² olmaktadır.

17. Başvuran, muhatapın verdiği bilgilerin doğru olmadığını iddia etmektedir. 6701 sayılı Kanun'un "*Kurumun görevleri*" başlıklı 9'uncu maddesinin j bendi uyarınca; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek*" Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Bu kapsamda Kurumumuz tarafından gerçekleştirilen ziyaretlerde, Türkiye'deki T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarının birbiriyle benzer projeye sahip

olduğu gözlemlenmiştir (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) Erzincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2023/281, Ankara, 2023, s.4; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) Afyonkarahisar 1 No'lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2022/66, Ankara, 2022, s. 4). Bu nedenle başvuranın, muhatabın koğuşun fiziksel özelliklerine ilişkin verdiği bilgilerin doğru olmadığı yönündeki beyanına itibar edilmemiştir. Tüm bu hususlardan hareketle, kişi başına düşen alanın her halükârda kötü muamele yasağının ihlali için aranan asgari yaşam alanının altına düşmediği anlaşıldığından kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĐININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliđine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

16/1/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŐ
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye